

Lektio

Veera Ehrlén

Digitaalinen media yksilöllistää ja yhdistää vapaa-ajan liikkujia

Tutkimukseni sai alkunsa yksittäisestä tekstistä, joka osui silmiini kymmenen vuotta sitten ollessani liikunnan perustutkinto-opiskelija. Teksti on mediatutkija Joshua Meyrowitzin (1997) artikkeli, jossa hän kirjoittaa yhteisöistä ja siitä, miten yhteisöt muuttuvat uusien viestintäteknologioiden myötä. Meyrowitz yhdistää suullisen viestinnän perinteisiin, printtimedian moderneihin ja sähköisen median jälkimoderneihin yhteiskuntiin. Hän argumentoi, että viestintäteknologioiden kehitys vaikuttaa siihen, miten yhteisöt muodostuvat ja miten yhteisöjen sisäpiiriläiset suhtautuvat ulkopuolisiin. Luetuani artikkelin jäin pohtimaan, miten tämä näyttäytyy liikunnan ja urheilun kontekstissa. Miten viestintävälineiden ja -teknologioiden muutokset vaikuttavat liikuntayhteisöihin?

Kun ajattelemme liikuntayhteisöä, ajattelemme usein joukkuetta tai urheiluseuraa. Yhteisö sen perinteisessä merkityksessä on alueellisesti rajattu ryhmä, jonka jäsenet jakavat yhteiset kiinnostuksen kohteet. Urheiluseurat tarjoavat jäsenilleen maantieteellisesti määritellyn yhteisön, yhteisöllisen identiteetin, harjoitteluolosuhteet, valmentajat ja kanssaliikkujat. Järjestäytymistä perinteisissä urheiluseuroissa voidaan verrata sosiologi Barry Wellmanin (2001) käsitteeseen pienistä lokeroista (*little boxes*). Käsitteellään Wellman tarkoittaa, että ihmiset perinteisissä yhteisöissä tuntevat toisensa hyvin ja ovat valmiita vaihtamaan resursseja, kuten tietoa tai tukea, samaan lokeroon kuuluvien kanssa. Heillä ei kuitenkaan ole paljon vuorovaikutusta toisten yhteisöjen kanssa ja tästä syystä he ovat rajoittuneet oman yhteisönsä resursseihin.

Digitaalinen verkostomedia on avannut uusia mahdollisuuksia yhteisöjen rakentamiselle. Jälkimodernit yhteisöt eivät välttämättä ole sidottuja tiettyyn aikaan tai paikkaan, vaan niiden toiminta pohjautuu ennen kaikkea yhteisille tarpeille tai tavoitteille. Liikunta-aiheisen kuvan tai reitin jakaminen, tiedon ja vinkkien vaihto tai toisten liikkujien saavutusten kommentoiminen ovat kaikki yhteisöllistä toimintaa, joka tapahtuu digitaalisen median alustoilla, kuten Instagramissa tai Stravassa. Järjestäytyminen digitaalisen median alustoilla on hyvin erilaista kuin Wellmanin (2001) pienissä lokeroissa. Digitaalisen median alustat ovat avoimia, globaaleja ja useimmiten kaupallisia. Ihmiset voi-

vat halutessaan liittyä ja poistua niiltä ilman sitoutumista, ja he voivat käyttää niitä tavalla, joka tukee heidän omaa liikuntaharjoitteluaan. Digitaalisen median alustat tarjoavat ympäristön, jossa vapaa-ajan liikunnan harrastajat voivat löytää toisia, jotka jakavat heidän kiinnostuksensa ja intohimonsa liikuntaan. Onko siten mahdollista, että digitaalisen median alustat korvaavat urheiluseurat ja niissä tapahtuvan merkityksellisen sosiaalisen kanssakäymisen?

Tätä pohdin vuonna 2013 kirjoittaessani pro gradu -tutkielmaani, joka oli tapaustutkimus eräästä liikunnan verkkoyhteisöstä. Sain selville, että tutkimani yhteisön jäsenet pitivät verkkoyhteisöä monella tapaa hyödyllisenä, mutta se ei ollut heille tunneperäisesti merkityksellinen. He eivät olleet kiinnittyneitä verkkoyhteisöön sinänsä, mutta he pitivät kanssaliikkujaan ja toisia yhteisön jäseniä tärkeinä. Toisin sanoen he olivat kiinnittyneitä sosiaalisiin verkostoihinsa.

Pidin tätä huomiota mielenkiintoisena ja palasin siihen kaksi vuotta myöhemmin väitöskirjani tutkimussuunnitelmassa. Päätin silloin laajentaa ajatteluani koskemaan sosiaalisia verkostoja. Digitalisaation ohella myös muut yhteiskunnalliset megatrendit, kuten globalisaatio, yksilöllistyminen, kaupallistuminen ja mediatisaatio, edistävät verkostopohjaista järjestäytymistä. Wellmanin (2001) mukaan olemme siirtyneet pienistä lokeroista verkostoituneeseen yksilöllisyyteen (*networked individualism*). Verkostoitunut yksilöllisyys tarkoittaa tutkimukseni kontekstissa sitä, että ihmiset hakeutuvat pysyvien liikuntayhteisöjen ja harrastusryhmien sijaan alati eläviin kanssaliikkujiin verkostoihin. Digitaalisen median alustat toimivat yksilöitä yhdistävänä solmukohtina, joissa liikkujat voivat viestiä, järjestäytyä ja vaihtaa sosiaalista tukea. Yksittäiset liikkujat käyttävät niitä järjestäessään päivittäisiä liikuntarutiinejaan yksilöllisten tarpeidensa ja toiveidensa mukaan. Kun ihmiset tuntevat olevansa yhteydessä toisiin verkoston jäseniin, he saattavat kokea yhteisöllisyyttä.

Kirjallisuudessa yhteisöllisyys (*communality*) ei ole laajalti käytetty käsite. Tästä syystä yksi tutkimukseni tavoitteista oli määritellä, mitä sillä tarkoitan. Kun aloitin tämän projektin, käsitin yhteisöllisyyden sosiaalisten verkostojen sisäisenä yhteenkuuluvuuden tunteena. Väitöskirjassani halusin määritellä yhteisöllisyyden tarkemmin. Halusin myös syventää ymmärrystämme viestinnällisistä käytänteistä, jotka vahvistavat yhteisöllisyyden ja sosiaalisen vertaistuen kokemusta. Nämä tavoitteet mielessäni päädyin väitöskirjaani ohjanneeseen tutkimuskysymykseen: *Miten viestinnälliset muutokset ja yhteisöjen muodostumisen murros rakentavat ja ilmentävät yhteisöllisyyttä vapaa-ajan liikunnan kulttuureissa?*

Valitsin tutkimukseni kontekstiksi liikuntalajeista kiipeilyn ja polkujuoksun. Tutkin kiipeilijöitä ja polkujuoksijoita verkkokyselyn, haastattelujen ja verkkotarkkailun avulla kahden vuoden ajan. Keskityin tutkimuksessani siihen, miten ja miksi liikkujat hyödynsivät digitaalisen median alustoja viestiessään liikuntaharrastuksestaan ja liikunnallisesta identiteetistään tekstien, valokuvien, videoiden ja harjoitustietojen avulla. Olin myös kiinnostunut siitä, kuinka he viestinnän kautta rakensivat jotakin sellaista, jolla oli merkitystä suuremmalle liikuntayhteisölle. Lisäksi kysyin, tarjosiko viestintä digitaalisen median alustoilla sosiaalista tukea liikuntaharrastukselle.

Tulokseni osoittavat, että digitaalinen viestintä voi tarjota tunneperäistä tukea liikuntaharjoitteluun, mutta siihen liittyy kolme ehtoa. Ensinnä ihmisten tulisi tuntea toisiaan eli heidän tulisi tietää ainakin osittain, kenen kanssa he jakavat sisältöä verkossa. Toiseksi liikuntaan liittyvän sisällön jakamisen tulisi olla vastavuoroista toimintaa. Kol-

manneksi ihmisten tulisi viestiä rinnakkaisesti kasvokkain eli käytännössä harrastaa liikuntaa ainakin satunnaisesti yhdessä. Kun nämä kolme ehtoa täyttyvät, väitän, että vuorovaikutus digitaalisilla alustoilla voi olla vahvasti yhteisöllistä ja antaa sosiaalista tukea liikunnalle. Ilman näitä tekijöitä liikuntaan liittyvällä verkostomedioiden käytöllä on tutkimukseni mukaan lähinnä viihteellinen ja tiedon jakamiseen liittyvä rooli.

Tutkimukseni osoittaa, että monille liikkujille digitaalisen median käyttö on olennainen osa liikuntaharrastusta. Tutkimani liikkujat käyttivät digitaalisen median alustoja ja kaakseen inspiroivaa, motivoivaa ja informatiivista sisältöä kanssaliikkujilleen eri tavoin. Väitöskirjani osoittaa, että liikuntaan liittyvä viestintä on yhä digitaalisempaa ja vapaa-ajan järjestäytymisen tavat ovat entistä monipuolisempia. Kun yhteiskunnassa tapahtuu suuria teknologis-kulttuurisia muutoksia, ihmisillä on usein taipumus pelätä merkityksellisten suhteiden ja yhteisöjen puolesta. Väitän, että merkitykselliset ihmissuhteet tai yhteisöllisyys eivät ole kadonneet viimeaikaisten viestinnällisten ja organisatoristen muutosten myötä, vaan ne ilmentyvät verkostoituneen yksilöllisyyden muodossa.

Verkostoituneessa yksilöllisyydessä jokainen on vastuussa kaikkien sosiaalisten siteidensä luomisesta ja ylläpitämisestä. Perinteiset yhteisöt eivät täten rajoita yksilöitä eivätkä myöskään tue heitä. Yksilöt luottavat sosiaalisten kontaktiensa tarjoamaan verkostotukeen. Verkostoituneet yksilöt voivat valita, millä tasolla ja tyylillä he osallistuvat erilaisten digitaalisen median alustojen toimintaan omien tarpeidensa mukaisesti. Tällainen ”irtokarkkimentaliteetti” mahdollistaa, että liikkujat löytävät yksilöllisiä tapoja ilmaista itseään liikunnan kautta ja voivat luoda yksilöllistä liikunnallista identiteettiä.

Vuosien tutkimustaipaleen jälkeen päädyn siihen, että digitaaliset median alustat ja sosiaaliset verkostot eivät korvaa perinteisiä urheiluseuroja, mutta ne tarjoavat uudenlaisen tavan järjestäytyä ja ottaa osaa yhteisölliseen toimintaan. Mielestäni suomalaisen liikunta- ja urheiluinstituution on vahvemmin tunnustettava verkostomaisen järjestäytymisen kasvava rooli ja tarjottava erityyppisten harrastajien tarpeita vastaavia palveluita. Tiedämme esimerkiksi, että fyysinen aktiivisuus laskee voimakkaasti teini-iässä. Yksi tapa estää tätä on tarjota kevyempiä järjestäytymisen muotoja, joiden toiminta kytkeytyy tiiviisti digitaaliseen mediaan. Auttamalla ihmisiä löytämään liikuntaharrastus ja olemaan yhteydessä samanhenkisiin ihmisiin voimme ehkäistä fyysistä passiivisuutta. Auttamalla ihmisiä luomaan sosiaalisia verkostoja kiinnostuksen kohteiden ympärille voimme ehkäistä sosiaalista eristäytymistä. Tutkimukseni osoittaa, että hetkelliset kokemukset intressipohjaisen sisällön jakamisesta digitaalisessa mediassa sulautuvat yhteisöllisesti merkitykselliseksi toiminnaksi, joka tukee ja ylläpitää kiinnostusta liikuntaan. Mielestäni tämä on väitöskirjani tärkein tulos ja kontribuutio, koska se ulottuu myös muihin vapaa-ajan kulttuureihin.

Tietysti tässä on myös varjopuolensa. Monet digitaalisen median alustat ovat kaupallisia palveluita. Tämä tarkoittaa, että osallistumalla yhteisölliseen toimintaan verkossa ihmiset eivät jaa henkilökohtaisia tietojaan ja elämäntapaansa vain ikätovereidensa, vaan myös kaupallisten intressien kanssa. Kaupalliset alustat hyödyntävät käyttäjätietoja ja voivat myydä sitä eteenpäin kolmansille osapuolille. Myös influensseriurheilijoiden tuottama sisältö, jota erityisesti nuoret seuraavat, on usein tiiviisti kytköksissä urheilubrändien intresseihin. Mietinkin nyt, kuinka voimme löytää tapoja luoda yhteisöllisiä tiloja verkkoon ilman vapaa-ajan kaupallistumista. Miten voimme tukea liikuntaan liittyvää verkostoitumista ja kevyempiä järjestäytymisen muotoja yksityisyydestä tinkimättä? Kuten huomaatte, kysymykset eivät lopu väitöskirjan tullessa tiensä loppuun, ja hyvä niin.

Olen kulkenut pitkän tien löytääkseni vastauksia siihen, miten viestintävälineiden ja -teknologioiden kehitys vaikuttaa yhteisöihin ja yksilöiden toimintaan suuremman hyvän puolesta. Tutkimuskontekstissani käsitteellistän viimein yhteisöllisyyden vastavuoroisen jakamisen kokemuksena, josta on hyötyä niille, jotka kulloinkin jakavat yhteisen tilan. Uusyhteisöllisyydessä ei välttämättä ole sisäpiiriläisiä tai ulkopuolisia. Digitaalisessa mediassa jakaminen tuntemattoman kanssa voi tapahtua yhtä luonnollisesti kuin jakaminen tunnetun ihmisen kanssa. Tutkimustaipaleeni aikana olen oppinut ymmärtämään ihmisiä, jotka toimivat lokeroiden ulkopuolella ja niitä erilaisia merkityksiä, joita he liittävät yhteisölliseen jakamiseen digitaalisen median alustoilla. Väitöskirjan kirjoittaminen tästä aiheesta on ollut palkitseva kokemus, ja olen syvästi kiitollinen siitä ja mahdollisuudesta jakaa työtäni kanssanne.

LitM Veera Ehrlénin journalistiikan väitöskirja Communal Pulse across Media: Digital Networked Communication and Commuality in Recreational Sport Cultures tarkastettiin Jyväskylän yliopiston humanistis-yhteiskuntatieteellisessä tiedekunnassa 17.6.2021.

Kirjallisuus

- Meyrowitz, Joshua. 1997. "Shifting worlds of strangers: Medium theory and changes in 'them' versus 'us'." *Sociological Inquiry* 67 (1): 59–71.
<https://doi.org/10.1111/j.1475-682X.1997.tb00429>.
- Wellman, Barry. 2001. *The persistence and transformation of community: From neighbourhood groups to social networks*. Report to the Law Commission of Canada.